

●● زبان شناسی تربیتی به مثابه حوزه پژوهشی میان رشته ای ●●

تقسیم بندی علوم بشری برای رشته های تخصصی در چند دهه اخیر به چالش کشیده شده است زیرا محصور ماندن تحقیقات در مرزهای غیر منعطف و رشته ای نه تنها مانعی جدی بستر نوآوری و خلاقیت است بلکه نمی تواند پاسخگوی مسائل و مشکلات پیچیده امروزی باشد.

پس نتیجه می گیریم برای مشکلات امروزی نیازمند استفاده از مطالعات بین رشته ای هستیم تا بتوان بهتر به هدف و مقصود رسید.

همه علوم می توانند مطالعات بین رشته داشته باشند مانند علوم زیست، فیزیک، شیمی جامعه شناسی یا هر نوع علمی دیگر یکی از این مطالعات بین رشته های زبان است

زبان شناسی چیست؟ دانش عمومی انسان درباره زبان آدمی را از جنبه های گوناگون بررسی کنیم زبان شناسی نام دارد

این گوناگونی از دو جنبه قابل بررسی است:

الف: محدود ب: گسترده

محدود: مشخص کننده سازمان و روابط درونی زبان است که نام دیگر آن زبان شناسی خرد نام دارد

گسترده: زبان را با زمینه های بیرون از خودش مرتبط می کند زبان تاثیر می گذارد و تاثیر می پذیرد و نام دیگر آن زبان شناسی کلان نام دارد

زبان شناسی خرد شامل چیست؟ شامل آواشناسی و واج شناسی صرف ونحو و نکات دستوری می باشد

حال این زبان شناسی کلان است که با علوم بین رشته ای ارتباط دارد پس می توان گفت زبان شناسی کلان مجموعه ای از علوم بین رشته ای است که شامل زبان شناسی و یکی از شاخه های علوم مرتبط با زبان میباشد

زبان شناسی تربیتی از جمله زمینه های علمی بین رشته ای جدید است که در سال های اخیر به دیگر شاخه های زبان شناسی کلان پیوسته است پس می توان گفت:

زبان شناسی تربیتی = زبان شناسی + علوم تربیتی

■ حال زبان شناسی تربیتی را از چند دیدگاه مورد بررسی قرار می دهیم

فریمن: روانشناسی تربیتی را به مثابه یک رشته میانی در نظر می گیرد که هدف آن ایجاد ارتباط بین زبان و تربیت اجتماعی است

ون لیر: پژوهش های زبان شناسی تربیتی باید علاوه بر نقش های آموزشی نقش تربیتی زبان را نیز شامل شوند

متخصصان تعلیم و تربیت: زبان یک پدیده اجتماعی است که از طریق آن روابط بین افراد شکل می گیرد

تمامی این افراد در حیطه تخصصی خود به امر زبان شناسی توجه کردند که رپکو در این زمینه می گوید: شاخه های بین رشته ای فرایندی برای پاسخ به یک سوال حل مسئله یا پرداختن به موضوعی است که به دلیل پیچیدگی یا گستردگی آن نمی توان با یک رشته تخصصی به طور دقیق به مطالعه آن پرداخت

بنابراین یقیناً نیاز به مطالعات بین رشته ای به صورت واقع بینانه و به دور از یکسو نگری های رشته های تخصصی ارائه کرد

■ روند تحول زبان شناسی تربیتی:

ابتدا برنارد اسپاسکی از عنوان زبان شناسی تربیتی استفاده کرد و وظیفه آن عرضه اطلاعات مربوط به تدوین برنامه زبان آموزی و اجرای آن است وی تاکید کرد این رشته باید بر اصول و نظریه های حاصل از شاخه های گوناگون استوار باشد

دانشگاه های متفاوتی به اجرای این رشته اقدام کردند که به اختصار به این شرح است: دانشگاه آریزونا در مقطع دکترا، دانشگاه منچستر در مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه نیوکاسل در مقطع دکترا، دانشگاه نیومکزیکو دکترا و کارشناسی ارشد، دانشگاه پنسیلوانیا در مقطع دکترا و دانشگاه وارویک مرکز آموزش معلمان زبان انگلیسی در مقطع دکترا

در ایران نیز در مقاطع کارشناسی کارشناسی ارشد و دکتری این رشته ارائه می شود

حال با توجه به مطالعات انجام گرفته می توان از تعداد واحدهای درسی مرتبط با زبان به این نتیجه رسید که اهمیت خاصی برای زبان قائل شویم

بررسی و نظام مند در سرفصل واحد های ارائه شده صورت نگرفته و ما شاهد اشتباهات فاحش و تناقض های زیادی در آن هستیم.

پس دوباره لزوم ایجاد یک مطالعه بین رشته ای احساس می شود

■ قلمرو مطالعاتی زبان شناسی تربیتی:

الف: یادگیری زبان

ب: یادگیری علوم از طریق زبان

ج: نقش فرهنگی در تربیتی زبان

حال به اختصار به توضیح هر یک از آنها می پردازیم:

الف > یادگیری زبان: هدف اولیه زبان یاد دادن مهارت های مکتوب و شفاهی است که در اینجا زبان شناسی تربیتی بسیار کمک کننده است از این طریق:

برنامه ریزی زبان و آموزش زبان: زبان ابزاری است که از طریق آن موضوعات درسی تدریس می شوند و خود به عنوان موضوع مورد مطالعه در جایگاه درس قرار می گیرد. در بحث آموزش زبان مباحث تدریس زبان مادری زبان دوم و زبان خارجی مطرح است هر کدام با توجه به موقعیت و شرایط خاص خود باید مورد مطالعه قرار بگیرد که در واقع زبان شناسی تربیتی می تواند پل ارتباطی بین امر برنامه ریزی زبان و آموزش زبان باشد.

واژه آموزی: ارائه واژگان پایه و نیز ارائه محتوای درجه بندی شده و وارد کردن واژگان فرهنگستان ها در آموزش از جمله کارهایی است که زبان شناسی تربیتی قادر است آنها را انجام بدهد

دستور آموزشی: زبان شناسی تربیتی می تواند در تدوین دستور آموزشی که به قواعد دستوری مربوط است نقش موثری ایفا کند این قواعد تدریس و یادگیری یک زبان معین را در مراحل مختلف یادگیری آسان می کند که در اینجا زبان شناسی تربیتی به مثابه یک تسهیل کننده ارائه دانش زبانی نظری در امر آموزش عمل می کند

مطالعه مقایسه ای: روانشناسی تربیتی از این طریق و بررسی شباهت ها و تفاوت های زبان مادری یادگیرنده و زبان مقصد می پردازد و هدفمان شناسایی مشکلاتی است که یا بیننده در فرآیند یادگیری زبان رسمی با آنها مواجه می شود

ب: یادگیری علوم از طریق زبان: یادگیری علوم مختلف مانند ریاضیات فیزیک شیمی و جغرافیا رابطه تنگاتنگی با زبان دارد و تعاملات کلامی و نوشتاری بین معلم و یادگیرنده حاصل کاربرد مهارت های چهارگانه زبانی است

تالیف کتب درسی تعاملات بین معلم و یادگیرنده بر اساس معیار های زبانی صورت می گیرد که این جا از زبان اهمیت پیدا می کند

زبان شناسی تربیتی به عنوان علم بین رشته ای قادر است نتیجه مطالعاتی از این دست را برای مطالعه دقیق تر تعامل بین معلم و شاگرد و استاد و دانشجو و همچنین استانداردهای تدوین متون درسی و آموزشی مناسب به کار گیرد و ملزومات گسترش و توسعه گونه علمی زبان فارسی را به عنوان یکی از پیش نیازهای رشد علمی کشور فراهم آورد.

ج: نقش فرهنگی و تربیتی زبان: مدرسه و دانشگاه محل فرهنگ پذیری و تربیت افراد توانا و مجهز به تفکر انتقالی و دیدگاه فرهنگی مناسب است

از دیدگاه هالیدی ضعف بنیادی مدارس در این است که رابطه زبان و جامعه را نمی شناسند و تشخیص نمی دهند.

در پایان این نکته ضروری به نظر می رسد که هر کشوری با توجه به مشکلات خود، وضعیت بومی آن و مسائل خاصی که در آن کشور قرار دارد دارای برنامه‌های متفاوت با کشوری دیگر از نظر زبان شناسی است.